Чыла эл пролэтар-влак, ушныза!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 20 фэвраль
№ 10 (446)

Пӱтынь Ушэмысэ Коммунист (большэвик) Партийын Рӱдӧ Комитэтшэ дэч

ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт партийлан, пашазэ класслан да ССР Ушэмын моло шэмэржэ-влаклан, пӱтынь тӱньамбал шэмэр-влаклан чот ойгырэн увэртара: 18 фэвральыштэ кастэн 5 шагатат 30 минутышто Москош мэмнан партийын кугу пашайэнжэ, лӱддымӧ талэ большэвик-лэнинэц, мэмнан элын озанлык строитэльствыжым пэш устан вуйлатышэ йэҥ, ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт политбӱрон члэнжэ, ССР Ушэм нэлэ промышлэнность калык комиссар **ГРИГОРИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ ОРДЖОНИКИДЗЭ** йолташ кэнэта колэн.

Пӱтынь партийлан, ССР Ушэм пашазэ класслан, пӱтынь тӱньамбал шэмэр-влаклан шэргэ улшо йэҥын, путырак йандар да пэҥгыдэ партийэцын, шкэнжын чаплэ да гэройло илышыжым пашазэ классын пашэжлан, коммунизм пашалан пушо большэвикын—**ОРДЖОНИКИДЗЭ** йолташын колымыжо—пӱтынь партийлан да Совэт Ушэмлан пэш нэлэ йомдарымаш.

ОРДЖОНИКИДЗЭ йолташын образшэ, тудын пролэтар рэвольуцо вэрч, мэмнан элыштэ социализм ыштымэ вэрч чакныдэ кучэдалмыжэ чыла шэмэр-влакым, чыла партийэц-влакым, озанлык фронтын чыла пашайэнжэ-влакым социализм сэҥымэ вэрч, совэт промышлэнностьын у сэҥымашыжэ вэрч, мэмнан пӱтынь социалист калык озанлыкым эшэ нӧлталмэ вэрч умбакыжат кучэдалаш таратэн колта.

Пӱтынь Ушэмысэ Коммунист (большэвик)
Партийын Рӱдӧ Комитэтшэ.

ПРАВИТЭЛЬСТВЫН УВЭРТАРМЫЖЭ

18 фэвральыштэ, 17 шагатат 30 минутышто, Москошто, шкэнжын Крэмльысэ пачэрэшыжэ, нэлэ промышлэнностьым виктарышэ калык комиссар, ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт политбӱрон члэнжэ **Григорий Константинович ОРДЖОНИКИДЗЭ** *йолташ шӱм паралич дэнэ кэнэта колэн.*

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт дэч

Совэт Социалист Рэспублик Ушэмын Рӱдӧ исполнитэльнэ Комитэтшэ ССР Ушэмысэ чыла пашазэ, колхозник да чыла шэмэр-влаклан пламэннэ большэвик, Ушэмысэ Социалист озанлыкын кугу организаторжо, мэмнан социалист правитэльствын талантливэ руководитэльжэ, ССР Ушэм ЦИК члэн, нэлэ промышлэнность калык комиссар—ГРИГОРИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ ОРДЖОНИКИДЗЭН 18 фэвральыштэ колымыжо нэргэн кугу ойго дэнэ увэртара.

ОРДЖОНИКИДЗЭ ЙОЛТАШЫМ ШАРНЫМАШ

Мэмнан партий нэлэ ойгыш пэрныш: 18 фэвральыштэ шӱм паралич лиймэ дэнэ Григорий Константинович Ордожоникидзэ йолташ кэнэта колыш.

Мэмнан радам гыч пэш талэ вуйлатышэ, партийын пашажэ вэрч нойыдэ кучэдалшэ, социалист индустрийын бойэвой вуйлатышыжэ да тудын чаплэ сэҥымашыжым организоватлышэ, мэмнан лишыл да йӧратымэ йолташна да таҥна колыш.

Орджоникидзэ йолташ шкэнжын чыла волгыдо илышыжым пӱтыньэк пашазэ классын пашажлан, айдэмэ тукымым утарышаш пашалан, коммунизм пашалан пуэн. Рвэзэ улмыжо годымак Орджоникидзэ йолташ Лэнинын кугу знамыжэ йымак шогалын да тулэч вара шкэнжын илыш мучашыжэ мартэ тидэ знамым чэстнэ да прэданнэ нумальэ, эн ончыл позицылаштэ кучэдальэ.

Тудын илышыжэ кугыжан сам-дэржавий да буржуазнэ-помэшык пызырымаш ваштарэш пашазэ да крэсаньык-влакын кучэдалмашышт дэнэ, ССР Ушэмыштэ пролэтар рэвольуцын сэҥымашыжэ вэрч кучэдалмаш дэнэ, ошгвардэйэц армий да вэс эл интэрвэнт-влакым шалатымаш дэнэ, социлизмым вийан ыштымаш дэнэ эрэак кылдалт шогэн. Чыла вэрэат, кушто тудын шолшо рэвольуционно пашажэ лийын гын, тудо сэҥымаш почэш сэҥымашым кондэн.

Орджоникидзэ йолташ партийын шындымэ кугу цэльжым шуктымаштэ нимогай лӱдмаш дэн чаракым шинчыдымэ большэвикын образэцшэ ыльэ. Тудын тул гай энэргийжэ, пэҥгыдылыкшэ да вигак ыштымыжэ, массым пэш чаплын организоватлэн да вуйлатэн кэртмэ талантшэ пэш норо кумылэн да йэҥ-влакым йолташла сайын ончымаш дэн кылдалт шогэн. Тудын тидэ качэствыжым Сэрго йолташым палышэ йэҥ-влак пэш сайын шинчат. Чын большэвик-лэнинэц лач тугай качэствэ дэнэ ойыртэмалт шога.

Пытартыш 7 ий годым Орджоникидзэ йолташ ССР Ушэмын нэлэ промышлэнностьшым вуйлатыш. Социалист экономикын пэш кугу сэҥымашыжэ-влак тудын лӱм дэнэ кылдалтыныт. Тудын полшымо дэнэ партий мэмнан элыштэ йал озанлыкым, транспортым да оборо-ным пэрэвооружатлышэ куатлэ ончыл нэлэ индустрийым ыштышаш задачым разрэшитлыш. Нэлэ индустрийын шуко миллион йэҥан армийжым вуйлатэн, Орджоникидзэ йолташ у тэхникым ыштышаш да кидым налшаш вэрч кучэдалмэ фронтышто иктэ почэш вэсым пэш нэлэ крэпость-влакым налэдэн. Тудо нэлэ индустрийын талантан кадржэ-влакым, социализмын пашажлан йӧршэшак прэданнэ, большэвик партий йыр чоткыдын чумыргышо паша йэҥ-влакым йӧратэн куштэн.

Ындэ тый, шэргэ Сэрго йолташ, мэмнан коклаштэ укэ лийыч. Тидэ йомдарымаш пэшак нэлэ. Тудым мэмнан элын чыла шэмэржэ шӱм корштэн чыташ тӱҥалэш. Мэмнан эл социализмын торжэствошкыжо шумо годым мэ тыйым йомдарышна. Кугу кучэдалмашэш ыштымэ тидэ сэҥымашыштэ тыйын пашатын, тыйын энэргийэтын, коммунизмлан тыйын мучашдымын прэданнэ улмэтын кугу ужашыжэ уло.

Чэвэрын шэргэ таҥ да йолташ Сэрго!

И. Сталин
В. Молотов
Л. Каганович
К. Ворошилов
В. Чубарь
Г. Пэтровский
Р. Эйхэ
Я. Рудзутак
М. Калинин
А. Жданов
А. Микойан
С. Косиор
Н. Йэжов
В. Мэжлаук
М. Шкирятов
П. Постышэв
А. Андрэйэв
И. Акулов
Н. Антипов
Я. Иаковлэв

Увэртымаш

ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт политбӱрон члэнжэ, НЭЛЭ ПРОМЫШЛЭННОСТЬ Калык Комиссар Г. К. Орджоникидзэ йолташым тойаш комиссым ыштымэ. Комиссын составышкыжэ тыгай йолташ-влакым пуртымо: И. А. Акулов (вуйлатышэ), Н. К. Антипов, Н. С. Хрущэв, Н. А. Булганин, А. И. Гурэвич, А. И. Стэцкий, Я. Б. Гамарник.

17

КАЖНЭ ПИОНЬЭР ДЭН ТУНЭМШЫН ЭЛ АРАЛЫМЭ КУМ ЗНАЧОКШО ЛИИЖЭ

Сӱрэтыштэ; Йошкар-Оласэ 6 №-ан кыдалаш школышто тунэмшэ-пионьэр Значкист-влак. Кӱшӱчын ӱлыкӧ: Злобин Лэонид (7 „А" класс гыч), Корольов Володья (6 „В" класс гыч), Димитрйэв Андрэй (8 „В" класс гыч), Рыбаков Лэра „А" класс гыч), Сэргичэв Витья (7 „В" класс гыч).

Мэмнан оҥыштына кум значок йолгыжшо

Моско оласэ пионьэр-влакын тӱҥалмэ пашашт кугу да вӱлэш паша. Нуно „отличнэ" тунэммэ дэч посна тыгай задачым шындэныт: Совэт властьын 20 ий тэммыжлан кажнэ пионьэр дэн тунэмшын эл аралымэ кум значокшо лийман.

Тидэ сэрышым да Совэт Ушэм Маршал Сэмон Михайлович Будьон йыйын нуным саламлэн возымыжым мэмнан рэспубликысэ пионьэр-влакат, молын сэмынак лудын тудым илышыш пурташ пижыныт.

Мэмнан рэспублик мучко эл аралымэ значок-влакым оҥэш пыжыктэн кошташ пионьэр-влак йагырын улыт. Тэвэ Йошкар-Ола кыдалаш школыштак значкист-влакым лу дэнэ муаш лийэш.

Тугэ гынат, тидэ тӱҥалтыш вэлэ. Ола школлаштэ значкист-влак йагыр улыт гын, сэльский школышто нуным кызыт муаш йӧсӧ. Иктэ, альэ шуэн гына кок значокан пионьэрым муына. А Парэҥгэ дэн Шэрнур районлаштэ значкист-влак моткочат шагал улыт. Цифр-влак дэнэ каласашат вожылмаш.

Тыгай кугу ситыдымаш эн ончычак тидэ пашам ВЛКСМ райкомвлакын аклэн шуктыдымышт да пионьэр вожатый-влакын кӱлэш сэмын ты пашам ыштыдымышт гыч лэктын шога.

Кок кэчэ гыч, 23-шо фэвральыштэ, мэ Йошкар армийын 19-шэ ийдалыкшым пайрэмлэна. Тидэ кэчын чыла пионьэр организацэ, школлаштат физкультур да оборонно пашам вийангдаш конкрэтнэ планым ыштэн, пионьэр сэмын пашалан пижман.

Чыла пионьэр да тунэмшэ влак, шкэнан кугу шочмо элнам аралаш йамдылалтмаштат йамдэ лийза!

МЭМНАН ВАШМУТНА

Москосо 203-шо №-ан школын Орджоникидзэ лӱман отрӓдысэ пионьэр-влакын „кажнэ пионьэр кум оборонно значокан лийжэ" лӱман сэрышыштым комсомольцвлакын погынымаштэ да пионьэр организацыштэ сайын лончылэн налынна.

Мэмнан Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школ тэлэсэ пионьэр организацыштэ кум оборонно значокан ик пионьэрат укэ. А пионьэр организацыштына 13 ийаш дэч кугу ийготан пионьэр шӱдӧ утла уло вэт. Тидэ шотышто пионьэр организацэ шэнгэлан кодын да пэш чот вожылмаш! Лач 20 пионьэр гына йэчэ дэн нормым пуэныт.

Моско оласэ пионьэр-влакын сэрышыштым лончылэн налмэ почэш, тыгай задачым шындышна: пионьэр организацыштына физкультур, спорт, эл аралымэ пашалан чот пижаш. Тэний тунэммэ ий мучашэш—15-шэ ийунь мартэ 13 ийаш дэч кугу иготан кажнэ пионьэрлан БГТО значоклан нормым пуэн шукташ. Тыгак Ворошиловский стрэлок, ПВХО значокан лийаш.

Тидэ задачым шукташлан вийан пижынна. Физкультур, ОСО кружок-влакым организоватлэнна. Пашаш пижмэ. Винтовко, патрон, противогазна уло. Йэчэ дэн нормым пуаш йамдылалташ тӱҥалмэ.

Йошкар армий кэчэ лӱмэш БГТО дэн „Ворошиловский стрелок" значоклан нормо пумашым эрташ ыштэнна.

К. Корьаков.

Районышто пэрвой вэрым налынна

Мэмнан войэннэ кабинэтна уло. Тидэ кабинэтыштэ эл аралымэ пашалан тунэмына. Стрэлковый кружокыштына 32 йэҥ, ПВХО кружокышто 23 йэҥ чарнидэ пашам ыштат: тура лӱйаш, противогаз дэн кошташ, войэннэ ӱзгарым кучылташ тунэмыт, молат.

Школысо осоавиахим организацына калык коклаш шараш 1400 тэнгэаш 11-шэ лоторэй билэтым налын, кызыт пашашкэ пижмэ. Мэмнан 4 йэҥ „Ворошиловский стрэлок" значокан улыт. Пашам сайын ыштымыланна Осоавихимын район совэтшэ мэмнам 150 тэнгэ окса дэнэ пӧлэклыш.

Йошкар армий кэчын лӱйаш тунэмшэ - влакын сорэвнованьышт лийэш. Садэ сорэвнованьылан сайын йамдылалтын улына.

Звэнигэ район, Помар пэлэ кыдалаш школышто осовиахим организацэ вуйлатышэ—

Паймаков.

Нормым пуышт

Кужэнгэр йоча пӧртыштӧ илышэ йоча-влак БГТО значоклан йэчэ дэн коштын мошмышто-влак 10 пионьэр нормым пуышт. Шкэ почэшышт тыгак нормо пуаш отрӓдысэ моло пионьэр-влакымат ӱжыт.

Инородцэв дэн Токмэтов.

Кумышо чырыкыштэ сай тунэмын, кап-кылнамат пэнгыдэмдэна

Мэ ик йэҥ сэмын чыланат кумышо чырыкым „отличнэ" да сайын тунэмын, жапнам вэсэлан эртараш пунчална. Физкультур кружок дэн БГТО значоклан нормым пуаш тэхкружок дэн сани-планэрым, чоҥэштышэ модэльым ыштaш, тылэч посна БГСО да ПВХО значоквлаклан нормым пуаш пэнгыдэ пунчалым ыштышна. Кызыт кэчэ йэда трэнировкым ыштэна.

Таланцэв Миклай.

Йошкар-Ола район,
Цибикнур кыдалаш школ.

Дирэктырна йэчым налын пуыш

Тэний мартэ мэмнан ик мужыр йэчынат укэ ыльэ. Кокымшо чырык мучашыштэ дирэктырна: „йэчым налын пуэм"-манын ыльэ. 3-шо чырык тӱҥалтышэш мэ йэчан лийна. Мэмнан чылажэ 35 мужыр йэчына уло. Кызыт кажнэ кэчын урок дэч вара БГТО значоклан нормым пуаш йамдылалтына. Вашкэ нормыжымат пуэна.

Фэдотов Иыван.

Сотнур район, Пӧгйал пэлэ
кыдалаш школ, 7-шэ класс.

Дэткорлан тыгэ ышташ огэш кэлшэ

У Торйал район, Куптӱр пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Иванов Вэнья „Иамдэ лий" газэтын дэткоржо. Но тугэ гынат, тудо изи йоча-влакым лӱмдылэш. Адак „Чобык" тӱҥалтыш школэшйэшэм пийэсым шындышна. Тушто Вэнья утыж дэнэ тӧрштыльӧ, классышкэ лумым пуртэн, шинчашкэ лумым кышкылтэ. Иванов, кузэ от вожыл, тый вэт дэткор улат.

Данилов Б., Рыбаков В., Сапайэва Ч., Чэмэков Н., Бутылкина А.

Мэмнан сэрыш почэш

Памашйалысэ письмоносэц Мосолов Пэтр Родионович (Йэлэйэвский йал-совэт, Косолап район) сэрышым почэдэн лудэда, альэ йӧршэш йомдарылэш—манын мыланна ик дэткорна возэн колтыш. Мэ, тудо сэрымашым район почто агэнтвышкэ тэргаш колтышна. Тэргэн налмэ: сэрышым лӱмын почын лудмаш ик канат лийын огыл, но сэрыш нумалыштмэ сумкажэ гыч ик кана ик сэрышым йомылыш луктын возэн. Тидэ йомылыш пашажлан Мосоловлан колхоз погынымаш пэнгыдын шижтарэн.

Район почто вуйлатышэ—

Булыгин.

2-шо могыр.

...МЭМНАН ДЭНЭ КОММУНИЗМЫН ПЭРВОЙ ФАЗЫЖЭ-СОЦИАЛИЗМ ТӰҤ ШОТЫШТО ЫШТЭН ШУКТЫМО

(И. СТАЛИН).

М. Н. Тухачэвский йолташын ССР Ушэм ЦИК-ын II-шо сэссийыштэ ойлымыжо гыч

1935 ий мартэ мэмнан Йошкар армийыштэ кадровый дивизий шукырак ыльэ. 74 процэнт тэрриториальнэ дивизий лийын гын, кадровой дивизий 26 процэнт гына улмаш.

Мэмнан ӱмбак тушман кэнэта кэржалтэш гын, тудым вашкэ чактарэн кэртшашлан, ты систэмым Сталин йолташын инициативыжэ дэнэ вашталтымэ. Кызыт ындэ мэмнан 77 процэнт кадровой дивизий да 23 процэнт тэрриториальнэ дивизий ышталтэ.

Тыгэ кадровый систэмым кугын вийаҥдымашын куснымо дэн пырльа, шкэнан границынам аралаш полшэн шогышо мэханизированнэ кавалэрий частьымат пэҥгыдэмдэна. А мэханизированнэ кавалэрий часть сарлан йамдэ улмаштэ вэлэ огыл, пэш вашкэ гына развэдкым ыштэн налмаштат шкэ йамдэ улмыжым ончыктымо дэн кугын ойыртэмалт шога.

Тидын дэн пырльак противовоздушно обороно шотыштат мэ шкэнам вийаҥдэнна.

Мутлан мэмнан эл ӱмбак кэржалташ тӧчэн коштшо-влак пижашак тӱҥалыт гын, мэмнан 1 миллионат 300 тӱжэман армийына нуным шалатэн кэртэш, манын ӱшанэна.

Чыла тидын дэн пырльа ышкэнан Йошкарармийнан культурностьшо нӧлталмаш шотыштат поснак пэш кугын ыштымэ. Тачысэ кэчылан мэмнан Йошкар армий частьлаштэ 1000 лишкэ клуб уло. Тугак Йошкар армий пӧрт-влак шуко улыт да, Йошкар армий тэатрвлакат ышталтэш. Мэмнан Йошкар армийнан 2 тӱжэм библиотэкыштыжэ 12 миллион утла кнага уло да туштак шотлэн пытардымэ тӱрлӧ брошур. Тышкак командэнэ составын илыш йӱлажым сайэмдымымат каласыдэ кодаш огэш лий. Нунылан 1936 ийыштэ 47 тӱжэм пӧлэм ышталтын.

Тидын дэн пырльа Йошкар армийын личнэ составшын пашадаржат кугэмдалтэш. 1936 ийыштэ гын, нунын пашадар фондышт 57 процэнтлан кугэмын.

Чыла тидэ сэҥэн нэлмэ, элнам аралэн шогышо Йошкар армийнан вийаҥмыжым да кэч мо шотыштат кушмыжым ончыктат.

МЭМНАН УЛО МОМ АРАЛАШ

„ССР УШЭМ ГРАЖДАН-ВЛАК ПАША ЫШТАШ, ВЭС СЭМЫН МАНАШ, ГАРАНТИРОВАННЭ ПАШАМ НАЛАШ, ШУКЫЛЫК ДА КАЧЭСТВЭ ШОТ ДЭНЭ ПАШАДАРЫМ НАЛАШ ПРАВАН УЛЫТ (ССРУшэм Конституцын 118 статьйаж гыч).

Совэт Ушэмыштэ—25.725.000 пашазэ да служышо уло. Мэмнан элыштэ пашадымэ иктат укэ. Пашадарын чумыр фондшо 1924-25 ийысэ 3,8 милиард тэнгэ гыч 1936 ийыштэ 63,4 милиардлан кушкын.

„ССРУшэм граждан-влакын канаш правашт уло". „119 статьйа гыч).

Совэт Ушэмыштэ паша кэчэ эн кӱчык. 1935 ий мучко шолдра промышлэнностьысо пашазэ-влак кокла шот дэн 67 кэчым канэныт. Кодшо 1936 ийыштэ канымэ пӧрт дэн санаторийлаштэ чылажэ 2,5 милион йэҥ канэныт.

„ССРУшэм граждан-влакшон гэммэкышт, тугак чэрланымэкышт, йа паша ыштэн кэртдымэ лиймэкышт матэриальнэ полышым налаш праван улыт". (Конституцын 120-шо статьйаж гыч).

Пашазэ дэн служышо-влакын илышыштым страховатлымэ бӱджэт 1936 ийыштэ 8 милиард тэнгэшкэ кӱзэн.

„ССРУшэм граждан-влакын тунэмаш правашт уло" (Конституцын 121-сэ статьйаж гыч) Рэвольуцо дэч ончыч российыштэ 54200 чэркэ улмаш, 23600 часовньа, 950 монастыр да 26200 казна арака кэвыт. 1914 ийыштэ кугу школлаштэ (ВУЗ шотан) 124000 йэҥ, тӱҥалтыш дэн кыдалаш школлаштэ 7,5 милион йэҥ тунэмын.

Совэт элыштэ 673 тэатр да цирк, 27700 киноточко, 2700 клуб, 45800 лудмо-пӧрт, 768 музэй да 50600 калык библиотэк уло. Тӱҥалтыш дэн кыдалаш школлаштэ 28 милион йэҥ тунэмэш, тэхникумлаштэ —844 тӱжэм, кугу школлаштэ (ВУЗ) 529 тӱжэм йэҥ тунэмэш.

„ССРУшэмыштэ ӱдрамашлан озанлык, кугыжаныш, культур дэн общэствэнэ-политик илышын чыла вэлыштыжат права пӧрйэҥ дэн тӧрак пуалтэш". (Конституцын 122-шо статьйаж гыч).

1935 ийыштэ производство дэн учрэждэнийлаштэ ССРУ мучко 7881 тӱжэм ӱдрамаш пашам ыштэн.

Мэмнан уло кӧлан аралаш

Йошкар армийыштэ улшо изажлан возымо сэрышыжэ

Изай, ындэ кузэ тунэммэм нэргэн возэм. Тунэммэ пашам сай кэйа. Тунэммэ ийын 2-шо чырыкыштэ 3 прэдмэт дэн вэлэ „посрэдствэннэ", а молыжо „хорошо" да „отличнэ" отмэтким налым. Ончыкшо чыла прэдмэт дэн „отличнэ" да „хорошо" отмэткым налаш мутым пуэм. Каныш жапым мошттэн эртарэм: йандар йужышто йэчэ дэн кажнэ кэчын коштам, тӱрлӧ сылнэ литэратур-влакым лудам, коклан киношко, спэктакыльыш коштам.

Мый физкультур - оборонно пашам йӧратэм. Физкультур да ОСО кружокышто шогэм. Тэний БГТО, „Ворошиловский стрэлок" значоклан нормым пуэмак. Кызыт чот йамдылалтам. Гранат да противогаз дэн нормым пуэнам. Тыйын толмаш эшэт мыйын оҥыштэм значоквлак чолгыжаш тӱҥалыт.

Тыйын шольыч—пионьэр Осипов Аркаш. Мэдвэдэво ПКШ 6-шо „А" класс.

Ударнын тунэмшэ-влак комсомолыш пурталтыч

Тэний 31-шэ йанварьыштэ Йошкар-Ола ВЛКСМ райком бӱрӧ ударнын тунэмшэ 9 пионьэрым комсомолыш пуртыш. Тыжэчын 5 пионьэржэ Шэкльанур пэлэ кыдалаш школышто, 2 пионьэржэ Мэдвэдэво пэлэ кыдалаш школышто да 2 пионьэржэ Цибикнур кыдалаш школышто тунэмыт. Комсомолыш пуртымо пионьэр-влак чыланат комсомолын уставшэ дэн программыжым сай шинчат да политик шотыштат сай йамдылалтшэ улыт. Нуно чыланат ударнын тунэмыт, иктыштынат посрэдствэннэ отмэткышт укэ.

Тэвэ мутлан Шэкльанур пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Азанов Льоньам налына. Тудын 14 „отличнэ" отмэткыжэ уло да молыжо эртак „хорошо". Моло-влакат тыгак сай тунэмыт.

Тыжэчын раш койэш—нинэ пионьэр-влак чыланат тунэммашын качэствыж вэрч да сознатэльнэ дисциплинэ вэрч чот кучэдалыт.

Йошкар-Ола ВЛКСМ райком пионьэр пӧлка вуйлатышэ—

Смирнова.

18

ССР УШЭМ ВИЧ МАРШАЛ-ВЛАКЫН БОЙЭВОЙ БИОГРАФИЙЫШТ ГЫЧ ЭПИЗОД-ВЛАК

Ворошиловградысэ пашазэ-влакын Эл Аралымэ Пашам Виктарышэ Наркомлан возымо сэрышышт гыч

Климэнт Йэфрэмыч, „Вергунский лес" лўман ужар вэрым шарнэт мо? Тушан мэмнам чыланамат тошто большэвик да котэльщик, ожсо гвардийын унтэр-офицэржэ Бондарэв браунинг дэн лўйаш да баррикад ышташ туныктыш. Тушэчак, ту жап гычак—**Ворошилов**, эн талын, туран лўйэн моштышышко лэктэ!

Но мэ утларакшым Климэнт Йэфрэмыч, тыйын Финляндий гыч оружийым кузэ кондымэтым да Пузановын квартирышкэ намийыметым пэш сайын шарнэна. Мыланна иктэ пэш кэлшыш: вот йэнгым Стокгольмышко партий с'йэздышкэ колтэныт, а тудо тужэч дирэктивым гына вэл огыл, браунингымат кондэн. Ик манаш гын, дирэктивым пэнгыдэмдышашлан тыгэ ыштэлтын.

Паранич тунам тыгэ маньэ: „Тудо мэмнам чын вооружатла. Пашазын вуйышкыжо сай шонымашым опта, а кидышкыжэ рэвольвэрым кучыкта!"

Эн рвээ Маршал

1914 ийыштэ, **Михаил Николайэвич Тухачэвский** 21 ийаш ыльэ.

Войэннэ училищэ гыч подпоручик лийын лэкмэкэ, вик гэрман фронтышко логалэш. Ик кана тыгэ атакэ гыч Михаил Николайэвичым плэнышкэ налыныт. Плэн гыч вич кана шылын куржаш толашэн, шылын кэртын огыл. 1917 ий октьабрьыштэ гына Тухачэвский Гэрманийым шуэн кодэн кэртын.

Октьабрь рэвольуцын пэрвой кэчыжэ гычак Тухачэвский пролэтариат могырышко куснэн, Йошкар армийын командиржылан пура.

Рвээ, талантан командир эн шучката да бойэвой участкышкэ кайа. 25 ийаш Михаил Николайэвичым Восточно фронт армийын командуйущийжылан колталтэш. Тудо Симбирскэ дэн чэхословак-влакын фронтшым кўрлын, Сызрань лишан нуным тэмдалэш.

1919 ийыштэ шыжым, Йужно фронтышто тўҥ тушман улмашкэ, Кавказский фронтын командуйущийлан колталтэш.

Тудын вуйлатымэ дэнэ Йошкар армий Дэникиным шалатэн, тудым Новороссийск торэшан тэнгызыш шунгалтара.

Йошкар армийын талантан, талэ полководэцшэ, войэннэ тэорэтик да учоный Тухачэвский шочмо элнан границыжым пэнгыдын арала.

Кас кочкыш...

Вот тэвэ хутор. Имньэшкэ-влак кудывэчышкэ пурат. Но тидэ мо тыгай? Палыдымэ, йэҥ имньэ-влак шалатымэ копнасэ шудым йонгыжэн шогат. Нойэн пытышэ ош казак-влак йырваш кийылтыт.

—Тазан илымаш, станицэ!—манын Будьонныйат вэсэлан кычкыралье казак влаклан.

— Таза улына—пэлэштыдымэ шуымын, кужу капан, понгдашан йэҥ пэлэштыш. А ышкэжэ ўшанымдэ Будьонныйым ончалын, йодо: „могай полк гыч улыда?"

— Шымлэ кокытан гыч!—Будьонныйат маньэ.

— Эй, а тэндан имньыдан почыштым молан пўчкэдымэ?

Сэмьон Михаиловичат брын шогыдэ:

— Йошкаргэ-влак погэн налын улыт—пэлэштыш.

Кас кочкышлан ўжыч. Кочмо годым Будьонный ошо-влакым эрэак казак анэкдот-влакым ойлыштын воштылтыльо: анэкдотым тудо шуко шинчэн.

Сэмьон Михаилович шымлэ кокымшо полкышко кайаш тарванымыштым увэртыш. Заставэ начальник нунылан пропускым пуэн.

Будьонный вашкэн. Тушманын дозоржо нунын пропускыштым ончалынытат, мут лукдэак колтэныт. Шыгыр урэмлаштэ шуко жап огыл кучэдалмаш кайэн. Конноармэйэц-влак тушманым шыгырэмдэн, йатыр войэн запасым да 600 ош казакым плэнышкэ налын улыт.

Царицын йымалсэ сöйыштö

Ош казак-влак 1918 ий пытышашэш кумышо каналан шкэ вийыштым погэн, налын кэртдымаш Царицын олам (кызытсэ Сталинград) налаш шонэныт.

Ош казак-влак Царицын ваштарэш шкэныштын сай гэнэрал да полковник-влакыштым погалтэныт. 1919 ий йанварьыштэ Мамонтовын кавалэрийский ик дивизийжэ Царицын ўмбакэ наступлэнэ дэнэ кайэн.

Сальск стэпыштэ кучэдалмаш вийан кайэн. Талэ командарм **А. И. Йэгоров** Будьонныйын йошкар конницыжын вўдышыжö лийын, сэҥымашым ыштэн. Йошкарармэйэц-влак ошо влакым кумыктэныт. Талэ командарм тышан сусырга. Но рэспубликын нэлэ жапыштэ улмыжо годым, тудо лазарэтыштэ кийэн кэртэш мо? Укэ! Ранымжэ тöрланэн шудэак, Йэгоров йолташ фронтышко угыч лэктын, тушман ўмбакэ наступлэным ышта.

Волочайэвскысэ крэдалмаш

Василий Константинович Бльухэр шуко йўд годым шинчажымат кумалтэн огыл.

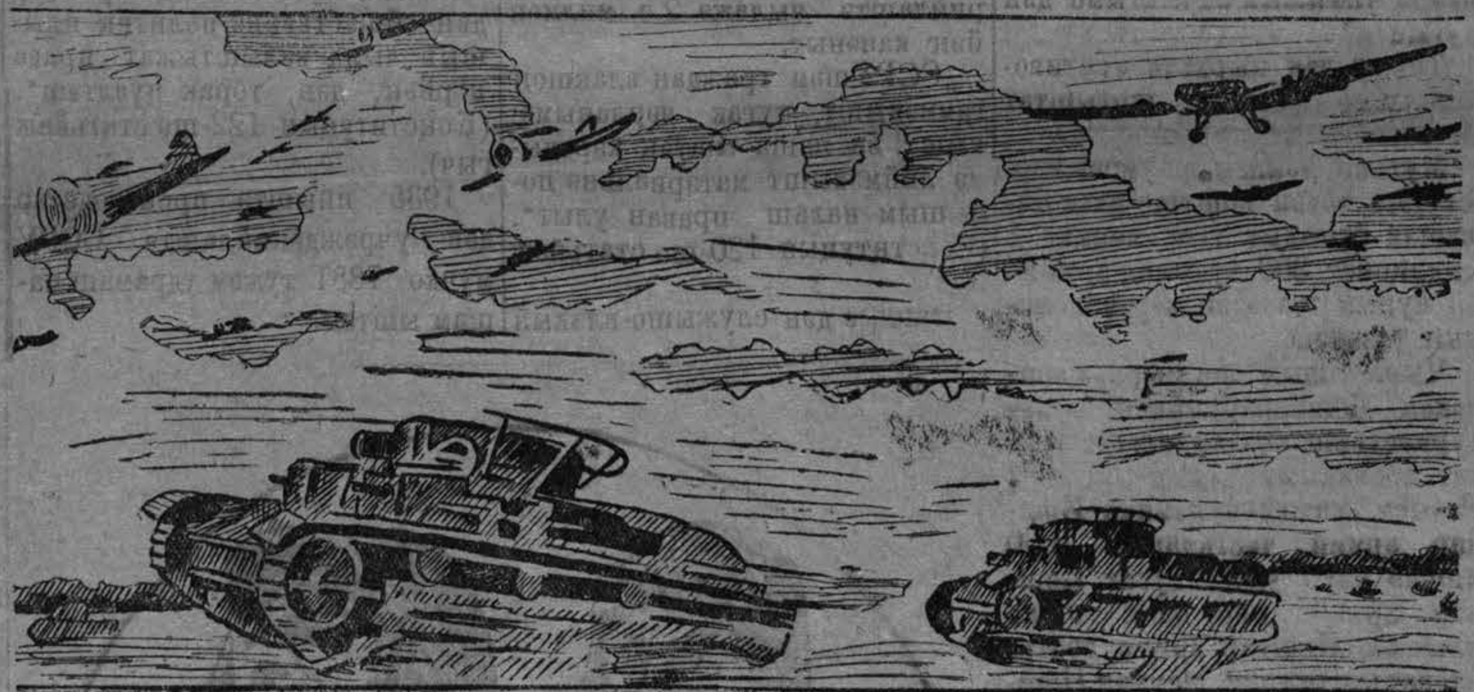
Волочайэвкым налаш куштылго паша огыл ыльэ. Ошо влак Волочайэвкэ йыр шуркалышэ кўртньö проволкым шуппын шындэн улыт. Мландым ровым шупшыктэн корным авыраныт. Но Бльухэр тидэ цальнэвосточно Пэрэкопым кузэ гында налаш тыршэн.

10 фэвральыштэ 1921 ий Волочайэвскыштэ штурм тўҥалынат ты штурм чарныдэ 43 час жап шогэн.

Пэш чот йўштö шогэн. 40 градусан йўштыштö киндэ нымо дэн шулын кэртдымашын кылмэн, штык дэнэ вэлэ каткалэн кэртыныт.

Командир Бльухэр бойэц-влак дэнэ пырльэ лийын, тудо нунылан вийым пуэн шогэн.

12 фэвральыштэ, кэчывал жапыштэ ошо-влакын позицийышт шаланэн Василий Константинович да бойэцышт-влак Волочайэвкым тушман дэч эрыктэныт.

Мэмнан уло мо дэнэ аралаш

ПУШКИН КАС

Йошкар-Оласэ фэльдшэр-акушэр школышто тунэмшэ-влак калык мастар поэтын колымыжлан 100 ий тэммэ кэчым эрташлан ончычак йамдылалтыч. Школ кöргым Пушкинын портрэтшт, рвээ-влакын ышкэ ыштымэ сўрэтышт дэнэ сбрастарымэ. Пушкинын чыла произвэдэныштым погэн выставкым ыштымэ. 11 фэвральыштэ поэт лўмэш сылнэ йубилэй касым эртарыштт. Тушто Пушкинын илышыжэ да творчэствыжэ нэргэн Фатов профэссыр докладым ыштыш.

Таныгин Владимир.

Уло кумылна дэн полшэна

Испанийсэ шэмэр калык мэмнан сэмынак эрык, ласка илышыштэ илашлан, фашизм ваштарэш уло вийжэ дэн кучэдалэш. Ты сарэш шуко калык пыта, сусырга, а шэнтэлнэ, мöнгэш кодшо шонго да йочавлак шужэн, кылмэн илат. Мэ нунылан уло кумылна дэн полшэна, кызыт 6 тэнгэат 85 ырым погэн колтышна.

Азманов Элэксэ, Кой-Сола ПКШ, Шэрнур район.

ОГЫТ ПОЛШО

Пайгат-Нур колхоз гычын (Морко район) Кожлайэр пэлэ кыдалаш школышко 5 километр утла лийэш. Йўштö, пургыж дэн пэтырналтын корно йоммо годымат, рвээ-влак школыш йолын коштыт. Колхоз вуйлатышэ Мухин С. дэчын рвээ-влакым школыш намийэн кодаш имньым шуко кана йодалтын гынат, ик канат пуэн огыл. Тидын нэргэн школ дирэкторат, колхоз пэлэнсэ комсомол комитэтат огыт шоналтэ.

Пайгат-вур колхоз члэн Андрэйэв Пэтр

Отв. рэдактор—Г. Г. БАЖАНОВ.

Упол. Марлита № 25. Тираж 10037 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун"